

– Vi skal skape
en bedre
morgendag!

*Fagsyn for Frelsesarmeens
barne- og familievern*

FORORD

Hei,

Så fint at du vil lese fagsynet vårt.

Frelsesarmeens barnevernsarbeid startet for over 100 år siden. De første barneverninstitusjonene ble etablert i 1907. Det er mange år med omsorg for mange barn og foreldre. Og hvorfor driver Frelsesarmeen barnevern? Jo, fordi arbeid for de mest sårbare barn og unge handler om verdier. Suppe, såpe, frelse er verdigrunnlaget vårt arbeid bygger på. Ikke bare er det et verdigrunnlag, det er også en metode for å hjelpe.

Fagsynet er en beskrivelse av hvordan verdigrunnlaget styrer barne- og familievernets arbeid. Det styrer valg av teorier og metoder. Her kan du lese om barneverninstitusjoner, fosterhjem og forebyggende tiltak.

Dette dokumentet er en revidert utgave av fagsynet, som vi har arbeidet med over flere måneder. Mange dyktige ansatte har vært med og formet dokumentet. En helt spesiell takk til Landsforeningen for Barnevernsbarn som har gitt oss riktige korrigeringer, gode innspill og råd. Takk til dere alle.

Som faglig leder i virksomheten er jeg stolt av dokumentet. Jeg håper du som leser vil finne det interessant.

God lesning.

May Lisbeth Smeby

faglig leder

September 2018

*De første barnevern-
institusjonene ble
etablert i 1907.*

*«Suppe, såpe, frelse er
verdigrunnlaget vårt
arbeid bygger på.»*

Faglig leder May Lisbeth Smeby

INNHold

FORORD VED FAGLIG LEDER	3
ET FELLES STÅSTED	5
PETTER	5
FRELSESARMEEN	5
FRELSESARMEENS BARNE- OG FAMILIEVERN	6
VISJON OG VERDIGRUNNLAG	6
MENNESKESYN	8
STRATEGIPLAN	10
KUNNSKAPSGRUNNLAG	11
SYSTEMTEORI	11
UTVIKLINGSPSYKOLOGI	11
TILKNYTNINGSTEORI	12
TRAUMEBEVISST OMSORG	12
RESILIENS OG SALUTOGENESE	12
PÅ INSTITUSJONENE	14
FOSTERHJEM	18
DET FOREBYGGENDE ARBEIDET	20
PETTER FÅR SISTE ORDET	21
KILDER OG LITTERATUR	22

*Petter er en gutt som har det trøblete. Han og familien hans får hjelp av oss.
Når vi blir kjent med Petter har han mange vonde erfaringer med seg – ei tung bør – en tung sekk.
Frelsesarmeen ønsker å hjelpe Petter og familien hans og det gjør vi riktigst ved å gå sammen med dem.
Ved å være Petters medvandrer håper vi at han vil kunne få nye og tryggere erfaringer med voksne.
Etter ei tid vil kanskje de nye erfaringene føre til at han kan gå videre i livet uten oss hjelpere.*

ET FELLES STÅSTED

Dokumentet er et felles fagsyn for vårt arbeid innen virksomheten barne- og familievern. Dette dokumentet skal være en faglig plattform, og en innføring i de grunnleggende verdiene som Frelsesarmeens arbeid generelt bygger på. Det er også en innføring i kunnskapsgrunnlaget som Frelsesarmeens barne- og familievern er tuftet på. Det skal fungere som et felles ståsted og grunnlag for en helhetlig tenkning i barne- og familievernets arbeid.

PETTER

I dette fagsynet skal du bli kjent med *Petter* og familien hans. *Petter* løser for oss dilemmaet knyttet til om vi skal omtale de som kommer til oss som barn, ungdommer eller beboere. *Petter* har et egennavn og et ansikt. Han er et helt unikt menneske som har behov for en individuell tilrettelegging i våre tiltak på bakgrunn av akkurat den han er. Frelsesarmeen ønsker å hjelpe *Petter* og familien hans, og det gjør vi på best måte ved å gå sammen med dem. Vi vil her prøve å fortelle hva det vil si å være en medvandrer i Frelsesarmeens barne- og familievern. Hvilke verdier, menneskesyn og kunnskapsgrunnlag som ligger til grunn hos medvandrerne.

FRELSESARMEEN

Frelsesarmeen er en internasjonal evangelisk bevegelse og en del av den universelle kristne kirke med omfattende sosialt arbeid og engasjement. Frelsesarmeen arbeider i over 130 land. I tillegg til aktivitetene i hvert land, er det også en rekke verdensomspennende operasjoner gjennomført via hovedkontoret i London, som har fokus på global utvikling. Eksempler er Internasjonale Emergency Services, AntiTrafficking and Opposing Modern Slavery. Frelsesarmeen har en kommisjon for sosial rettferdighet (Social Justice) som jobber opp mot FN og er Frelsesarmeens talsmann i saker som angår sosiale, økonomiske og politiske forhold som bidrar til sosial urettferdighet i verden. Frelsesarmeen i Norge består blant annet av menighetsarbeid og sosialt arbeid, folkehøyskoledrift, kurs- og ressurscenterdrift og internasjonalt arbeid.

Frelsesarmeens sosialtjeneste består av 5 virksomheter:

- Seksjon for Frelsesarmeens rusomsorg
- Seksjon for Frelsesarmeens barnehager
- Seksjon for Frelsesarmeens velferd og utvikling
(fengselsarbeid, eldreomsorg, slumstasjoner, ettersøkelsesarbeid, arbeid mot moderne slaveri og integreringsarbeid)
- Seksjon for Frelsesarmeens barne- og familievern
- Seksjon for Fretex

FRELSESARMEENS BARNE- OG FAMILIEVERN

I 1907 startet Frelsesarmeen sitt arbeid for utsatte barn og deres familier. Frelsesarmeens barne- og familievern består av institusjoner for barn og ungdom, fosterhjem, kortidsboliger for barnefamilier og forebyggende tiltak som blant annet Home-Start.

VISJON

Frelsesarmeens barne- og familievern jobber etter visjonen: *Vi skal skape en bedre morgendag!* Denne visjonen har utgangspunkt i Frelsesarmeens barne- og familieverns verdigrunnlag og menneskesyn.

«Vi skal skape en bedre morgendag!»

Visjon for Frelsesarmeens barne- og familievern

VERDIGRUNNLAG

Verdigrunnlaget sier noe om hva vi skal gjøre og hvem vi skal være for *Petter* og familien hans. I Frelsesarmeens verdigrunnlag ligger det at alle mennesker er like verdifulle fordi menneskets verdi er gitt utenfra, fra Gud. Miljøet på våre institusjoner, i våre tiltak og i vårt arbeid skal være preget av kristen nestekjærlighet, som blant annet innebærer respekt for ulike livssyn og kulturer.

I Frelsesarmeens verdibok står det noe om hva dette kan bety i praksis.

Vi vil strekke oss langt for å være:

Synlige – gatenære og lette å kjenne igjen.

Relevante – velsignet praktiske og beredt til å møte stadig nye utfordringer.

Til stede – tilgjengelige og varmt engasjerte i folks hverdag.

Nøkterne – åpne om arbeidet og bevisste på hvordan vi forvalter ressursene våre.

Grensesprengende – ustoppelige i troen på enkeltmennesket og nye muligheter.

Vår etiske standard blir synlig blant annet gjennom:

- at vi ser den enkelte, og har et helhetlig perspektiv i møte med menneskelige behov.
- at vi møter enkeltmennesket med en inkluderende holdning, raushet og tillit.
- at vi opptrer troverdig, hederlig og ærlig.
- at vi ivaretar enkeltmenneskets integritet og behov for trygghet, blant annet gjennom å overholde taushetsplikten.
- at vi møter enkeltmennesket med empati og grensesetting.
- at vi gir den enkelte mulighet for medvirkning, slik at alle kan være aktive deltakere og ikke passive mottakere.
- respekt og åpenhet overfor våre medmennesker, samarbeidspartnere og brukerne av våre tjenester.
- lojalitet og respekt overfor Frelsesarmeen og arbeidet, medlemmer, medarbeidere og frivillige.
- avhold fra bruk av rusmidler. For ansatte, frivillige og andre betyr dette avhold fra bruk av rusmidler i arbeid og representasjon.
- at vi tar ansvar for naturen og hvordan vi forvalter våre ressurser.

Verdier omsettes til praksis gjennom hva vi GJØR og hvem vi ER for *Petter* og familien hans.

«En stor del av de ansatte definerer idealisme som viktig i arbeidshverdagen og forbinder dette med å strekke seg litt lengre.»

(NOVA-rapporten NOTAT nr. 5/10)

MENNESKESYN

Suppe, såpe, frelse er Frelsesarmeens slagord og et viktig uttrykk for våre verdier. Å tilby suppe er å møte de grunnleggende behov til menneskene rundt oss. Såpe handler om verdighet og selvrespekt. Frelse uttrykker Guds grenseløse og livsforvandlende kjærlighet gjennom Jesus Kristus. Tanker om at vi har både fysiske, psykiske, sosiale og åndelige behov er like aktuelle i dag. Dette gir oss en helhetlig innfallsvinkel i møte med det enkelte menneske.

I Frelsesarmeens barne- og familievern betyr dette:

Suppe: En holdning om at vi gjennom å sikre *Petter* og familien grunnleggende fysiske behov, og behovet for trygghet og rettssikkerhet, uttrykker et menneskesyn som innebærer at alle mennesker har verdi og rett til å inkluderes i et fellesskap.

Såpe: En holdning som innebærer at *Petters* verdighet og selvstendighet utvikles i relasjon til mennesker og rollemodeller, som møter *Petter* med verdighet, respekt, og en grunnleggende tro på at alle mennesker eier muligheten for endring.

Frelse: En aktiv holdning til at åndelige og eksistensielle spørsmål, og problemstillinger rundt moral og etikk, er temaer som berører alle mennesker. Våre ansatte har et spesielt ansvar med å hjelpe *Petter* til å reflektere rundt disse temaene og se seg selv som en del av en større sammenheng. Det skal legges stor vekt på *Petters* og familiens integritet.

Frelsesarmeens barne- og familievern bygger sin virksomhet på det kristne grunnsyn som innebærer omsorg for hele mennesket, synliggjort i fire dimensjoner: **fysisk, psykisk, sosial og åndelig.**

DEN FYSISKE DIMENSJONEN

Det fysiske miljøet i tiltakene er en viktig betingelse for trivsel og trygghet. Videre er det viktig at *Petter* får dekket sine grunnleggende behov i et trygt hjem med omsorgspersoner som vil han vel. Tiltakene vi tilbyr har fokus på helse, aktivitet og sunt kosthold.

DEN PSYKISKE DIMENSJONEN

De ansatte skal møte *Petters* individuelle behov, tilpasset hans alder og utviklingsnivå. *Petter* bærer med seg ulike opplevelser og erfaringer som påvirker hans livssituasjon. Ansatte har ansvar for å se og dekke *Petters* behov, for å kunne tilrettelegge for vekst og utvikling.

DEN SOSIALE DIMENSJONEN

Grunnlaget for vekst og utvikling hos *Petter* ligger i sosialt samspill og i relasjon med betydningsfulle andre. *Petter* skal ha mulighet for tilhørighet i sosiale nettverk som skole, dagtilbud, fritidstilbud og et nærmiljø.

DEN ÅNDELIGE DIMENSJONEN

Vi erkjenner at *Petter* har åndelige behov og er på søken etter å se seg selv i en større sammenheng. Frelsesarmeen er en kristen organisasjon og mener at alle skal vises respekt ut fra sin egen kultur og sitt livssyn.

STRATEGIPLAN

Frelsesarmeens barne- og familievern har utarbeidet en strategiplan for perioden 2017-2021.

FORMÅL:

Bidra til at barn og ungdom får god og stabil omsorg som gir mulighet for utvikling og vekst, når de ikke kan være under omsorg hos egne foreldre.

Tilby ulike forebyggende tiltak:

- a) Gjennom frivillighet støtte og være en ressurs for barnefamilier i krevende perioder.
- b) Gjennom å skape inkluderingsarenaer for barn, ungdom og/eller familier, som gir muligheter til å utvikle egne og nye nettverk.

Forebyggende tiltak:

Gjennom frivillighet støtte og være en ressurs for barnefamilier i krevende perioder.

Forebyggende tiltak:

Gjennom å skape inkluderingsarenaer for barn, ungdom og/eller familier, som gir muligheter til å utvikle egne og nye nettverk.

KUNNSKAPSGRUNNLAG

Med utgangspunkt i et felles verdigrunnlag har vi valgt teorier som hjelper oss å forstå Petter som et handlende og meningsskapende individ, med potensiale for livslang læring og utvikling. Herunder teorier som gir innsikt i hvordan utvikling foregår i samspill mellom Petter og de menneskene og miljøene han omgis av. Teoriene er knyttet opp mot vårt menneskesyn og innebærer at vi har et ressurs- og mestringsorientert fokus.

SYSTEMTEORI

Systemteori gir en forståelse av at alle mennesker inngår i en sammenheng, og at menneskelig vekst og utvikling skjer i relasjon og samspill med andre. Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell er viktig i vår forståelse av hvordan mennesker forsøker å skape mening og sammenheng i livet. Mennesket må forstås ut fra den situasjon og sammenheng det befinner seg i. Relasjon, kontekst, kulturelle og samfunnsmessige forhold påvirker hvordan vi oppfatter oss selv og verden, og hvordan vi forholder oss til våre liv og omgivelser (Bronfenbrenner 1979).

Fra systemteorien henter vi også kunnskap om språkets betydning, både i de mentale prosesser hos individet og i sosiale prosesser på ulike nivåer. Mening konstrueres og skapes sosialt gjennom språk. Løsningsfokusert tilnærming (LØFT) har sitt utgangspunkt i Solution Focused Brief Therapy og er inspirert av narrativ terapi. Det er en tilnærming som er ment å styrke hvert enkelt menneske sin særegne løsningskompetanse. Teorien går ut på at måten vi oppfatter virkeligheten på, inkludert problemer og løsninger, blir skapt i møte med andre mennesker. I samtaler med barn og unge som opplever problemer er det viktig å skape forventninger om endring til det bedre. Ved å innta en ikke-vitende og ikke-normativ holdning, og la barnet selv komme frem til mulige løsninger skapes det samtidig rom for vekst og utvikling (Berg og De Jong 2005).

UTVIKLINGSPSYKOLOGI

Utviklingspsykologi gir oss en forståelse av menneskelig utvikling, atferd og behov ut fra alder og bakgrunn. Menneskelig utvikling skjer i samspill med omgivelsene. Viktige utviklingsoppgaver kan bli skadet av omsorgssvikt. Barn og unge som har levd i vanskelige livssituasjoner kan ha utviklet overlevelsesstrategier som var nødvendige for overlevelse tidligere, men som viser seg å være lite hensiktsmessige senere i livet. Barn og unge med utrygg tilknytning eller andre lite hensiktsmessige strategier trenger stabile relasjoner som ikke ødelegges av forstyrrelser i samspillet. De trenger utviklingsstøttende omsorg som kompenserer for manglende erfaringer og/eller manglende behovsdekning tidligere i livet (Grøholt og Sommerschild 1998). En mentaliseringsbasert tilnærming retter fokus mot prosess mer enn innhold, og er en prosess hvor felles oppmerksomhet rettes mot barnets mentale liv. Formålet er å fremme følelsesregulering, identitet og forståelse av samhandling med andre. Mentaliseringsevnen utvikles i tilknytningsrelasjoner gjennom speilingsprosesser. Dette er kontinuerlige prosesser som skaper våre selvbilder. Disse selvbildene brukes siden til å forstå egne og andres følelser og tanker. Mentalisering er den prosessen som gjør handlinger, tanker og følelser virkelige for oss, og gir oss en følelse av å finnes i verden (Bateson 2000 og Fonagy 2004).

Målet med mentaliseringsbasert miljøterapi er å trene opp evnen til å forestille seg sitt eget og andres indre gjennom å:

- gjenkjenne følelser og lære akseptable måter å uttrykke smerte på.
- utvikle stabile indre representasjoner av tanker og følelser.
- utvikle evnen til å knytte trygge relasjoner.

TILKNYTNINGSTEORI

Teorien bygger på tilknytning som det emosjonelle båndet mellom omsorgsgiver og barnet, og forklarer hvordan barn har et medfødt behov for å knytte seg til sine omsorgsgivere for å sikre overlevelse, og lære hvordan verden fungerer. Samspillerfaringene barnet gjør med sine omsorgspersoner de første leveårene blir lagret i barnets hjerne og fungerer som indre arbeidsmodeller av hvordan verden fungerer. Kvaliteten på barns tidlige tilknytning er av betydning for videre utvikling da de indre arbeidsmodellene fungerer som fortolkningsfilter for barnets sosiale oppfatninger og handlinger (Bowlby 1988). For oss er det spesielt viktig å vite at tilknytningsmønster kan endres. Tillitt til at omsorgsgiver kan redusere opplevelser av ubehag er en del av grunnlaget for utvikling av trygg tilknytning. Nyere forskning viser at dette også påvirker tilknytningsmønsteret til barn som har utviklet et utrygt tilknytningsmønster. Omsorgspersoners grad av sensitivitet antas å være den viktigste faktoren for utvikling av trygg tilknytning. Sensitivitet handler om omsorgsgivers oppmerksomhet på barnets signaler og evnen til å oppfatte signalene riktig. Dette gjelder i enda større grad for barn som forventer at verden er et utrygt sted å være. Barn med utrygge eller desorganiserte tilknytningsmønster trenger omsorg fra forutsigbare, sensitive og regulerte voksne som kan tolke deres signaler og forstå deres uttrykk ut fra kunnskap om barnets tidligere tilknytningserfaringer (Hart og Schwartz 2009).

TRAUMEBEVISST OMSORG

Traumebevisst omsorg er en verdiforankret tilnærming til barn og unge som har opplevd krenkelser og psykologiske traumer som har påvirket deres utvikling. Utviklingstraumer påvirker alle forhold ved et barns utvikling, biologisk, kognitivt, emosjonelt og sosialt. Traumebevisst omsorg understreker betydningen av å søke å forstå det enkelte barns livsverden og uttrykk. Grunnpilarene i denne tilnærmingen er trygghet, relasjon og følelsesregulering (Bath 2008).

Med trygghet menes opplevd trygghet. Barn med utviklingstraumer har ofte et hypersensitivt nervesystem og er i konstant alarmberedskap. Når «alarmen» går og barnet fylles av stresshormoner mister det kontakt med den delen av hjernen som er fornuftig og reflekterende. Barnet er da utenfor sitt eget toleransevindue og har i denne tilstanden ingen mulighet for læring og utvikling. Opplevd trygghet blir derfor fundamentet for all annen omsorg og samspill. Opplevelse av trygghet og relasjon henger nøye sammen. Det å etablere og bevare gode og stabile relasjoner med traumatiserte barn krever stor grad av bevissthet i forhold til egne reaksjoner og følelser i møte med barna. Følelsesregulering er en lært og ikke medfødt evne. Barn lærer dette ved at omsorgsgiver trøster og beroliger. Dette skjer ved stemmeleie, mimikk, kroppsholdning, berøring og annen fysisk kontakt. Omsorgspersoner regulerer også barns emosjoner ved å sette ord på dem, bekrefte og forstå hvorfor de emosjonelle reaksjonene kommer. Barn og unge med utviklingstraumer har ofte liten evne til å regulere egne følelser. Omsorgspersoner og andre betydningsfulle voksne må derfor kunne samregulere barnets følelser. Det vil si at den voksne modellerer og roer ned, fokuserer på følelsene og ikke på atferden, benevner og anerkjenner barnets fortvilelse, er støttende og inviterer til refleksjon og problemløsning. Hjernen endrer seg gjennom hele livet. Samregulering gir barnet en større bevissthet rundt egne reaksjoner som har vist seg nyttig både i forhold til å kunne identifisere egne triggere og bidra til bedre identitetsutvikling. Traumatiserte barn som mangler forståelse for hvorfor de reagerer som de gjør vil lett utvikle et negativt selvbilde (Perry 2009).

SALUTOGENESE OG RESILIENS

Salutogenese fokuserer på menneskets evne til tilpasning for å øke mestring, helse og velvære. Opplevelse av sammenheng er sentralt i salutogenteori og omhandler da individets opplevelse av at verden er begripelig, håndterbar og meningsfull. Begripelighet vil i denne sammenheng si at noe er

strukturert og tydelig. Håndterbart handler om evnen og muligheten til å påvirke sin egen situasjon og sine omgivelser, noe som også fremheves som en viktig faktor i resiliensforskning. Meningsfullhet er knyttet til følelser og motivasjon og vil kunne avleses i den enkeltes tiltro til at livet, slik det faktisk er her og nå, har mening.

Resiliens defineres som motstandskraft mot miljøskapte risikofaktorer. Forskning på resiliens trekker frem betydning av gode relasjoner og opplevelsen av sammenheng (fra den salutogene modellen) som to av de viktigste beskyttelsesfaktorene. Forskning på resiliens hjelper oss å forstå hvilke faktorer som kan bidra til at barn og ungdom med risikoerfaringer kan klare seg bra. Eksempelvis vil det å øke barnets evne til å knytte seg emosjonelt til andre, utvikle barnets sosiale fungering, opplevelse av mestring og kunne gi barnet økte motstandsressurser. Det samme vil bedret evne til problemløsning og god tilgang til ytre støtteapparat i form av fritidsaktiviteter, skole eller trossamfunn. (Antonowsky 2012).

PÅ INSTITUSJONENE

MILJØTERAPEUTISK ARBEID PÅ VÅRE INSTITUSJONER

Miljøterapi er en systematisk tilrettelegging av fysiske, psykiske og sosiale faktorer for å oppnå personlig vekst og utvikling for *Petter* mens han bor hos oss. Frelsesarmeen har lange tradisjoner med å drive barnevernsinstitusjoner, dette kombinert med sterke verdier og en høy faglig kompetanse har utviklet en særegen identitet (NOVA 5/10). Et stabilt verdisystem, inn-

«Mitt liv startet på Soldammen. Når jeg ser tilbake på tiden da jeg bodde der, blir jeg utrolig takknemlig for det jeg lærte om mennesker»

Renate, tidligere beboer

arbeidede strukturer, kontinuitet og historie synliggjøres og gjør selve institusjonen til en metode jf. Erik Larsens beskrivelse av den virksomme institusjonen (Larsen 2015). Ut fra dette forstår vi at miljøterapi handler mer om våre menneskelige egenskaper og de relasjoner vi klarer å skape, enn valg av teorier og metoder.

I det utviklingsstøttende arbeidet sammen med *Petter* har vi en ressurs- og mestringsorientert tilnærming. Det vil si vi fokuserer på aktiviteter og samspill som fremmer helse og opplevelse av sammenheng, på ressurser samt kvaliteten på sosial støtte og nære emosjonelle bånd.

Frelsesarmeens institusjoner har som mål å framstå som miljøterapeutiske hus hvor høy grad av faglig kompetanse og stor tro på miljøarbeid møtes under samme tak. (NOVA 5/10)

DEN FYSISKE DIMENSJONEN

Ansatte ved våre institusjoner har kunnskap om, og en bevisst holdning til hva som bidrar til god helse. Det er viktig at *Petters* hverdag preges av mestring, deltagelse og mulighet til å påvirke egen situasjon. Både generell trivsel og mulighet for utfoldelse og rekreasjon har betydning for utvikling og helse. Vår boligmasse er tilrettelagt for den aldersgruppen den enkelte institusjon er godkjent for. Tiltakene tar ansvar for det fysiske miljøet gjennom arkitektur, innredning, vedlikehold og rengjøring. Vi er opptatt av at institusjonene skal fungere så likt et normalt hjem som mulig og at det skal være hjemmekoselig. Barna og ungdommene inviteres til å sette sitt eget preg på sine rom. Både ute og inne er det mulighet for fysisk utfoldelse, men også mulighet for avslapping og mulighet for å være alene. Vi tilbyr regelmessige måltider med næringsrikt innhold og tilstreber at disse serveres i en kontekst av ro, trygghet og varme.

Våre institusjoner forsøker å skape et best mulig miljø der *Petter* kan kjenne følelsesmessig trygghet og tillit. Hverdagen skal være så forutsigbar som mulig uten at det går ut over fleksibilitet og hensyn til individuelle behov. Det er gode rutiner på måltider, skole, tider for organiserte aktiviteter, kveldsstell, legging osv. *Petter* har oversikt over hvilke voksne som er på jobb, hva som er til middag og planer som påvirker hans hverdag. *Petter* skal føle seg velkommen i institusjonen og møtes med vennlighet og forståelse. Han skal oppleve sikkerhet og respekt for privatliv og vi skal ha det høyt under taket slik at *Petters* nettverk utenfor institusjonen også føler seg velkommen.

DEN PSYKISKE DIMENSJONEN

Frelsesarmeens barne- og familievern tilstreber en inkluderende og medmenneskelig holdning. På våre institusjoner tilsier dette at man gjennom interaksjon med *Petter* bygger opp gode relasjoner. Relasjoner som er preget av at de voksne har tro på han, holder det de lover, viser at de bryr seg og har tålmodighet og utholdenhet. Alle ansatte som deltar i det miljøterapeutiske arbeidet på våre institusjoner får opplæring via RVTS' utdanningsprogram i traumebevisst omsorg. Institusjonene arbeider metodisk etter de tre pilarene i traumebevisst omsorg; trygghet, relasjon og følelsesregulering.

Institusjonene skal legge til rette for utvikling og vekst gjennom mestring. Medvirkning og mestring henger nøye sammen. Det å mestre de utfordringene livet byr på, handler i stor grad om muligheten til

å påvirke eget liv og egne omgivelser, samt tro på at det du selv gjør har betydning for egen situasjon. I vårt arbeid sammen med *Petter* benytter vi oss av mange elementer fra LØFT. Vi ser etter *Petters* ferdigheter og muligheter, og er opptatt av hva han vil profitere på å lære istedenfor hva han må slutte med.

Problemet løses raskere ved å lete etter og legge fokus på det som virker, enn det som ikke virker. Vi tilstreber at *Petter* selv kommer med ideer og forslag til løsninger på problemer.

Det er en målsetting at handlingsplanen skrives i jeg-form og omhandler det *Petter* trenger eller ønsker å lære av nye ferdigheter, hvilke ressurser han har som kan bidra til suksess, hvem som kan bidra underveis og hvilke fordeler det har for han selv og andre. Rapporter og andre dokumenter skal skrives slik at *Petter* kjenner seg igjen i det som står. Avhengig av alder, modenhet og interesse skal han få lese eller få forklart hva som står i rapportene og komme med egne innspill i forhold til innholdet. Han skal motiveres til å ha oversikt over egen økonomi og mulighet til å påvirke hvordan midlene disponeres, herunder ved innkjøp av utstyr og ved ferier eller betalte aktiviteter. Det er viktig at medvirkning skjer på *Petters* premisser.

DEN SOSIALE DIMENSJONEN

Ansatte i Frelsesarmeen er bevisst på at de skal være gode rollemodeller. I praksis betyr det blant annet å ha en aktiv holdning til hvordan vi snakker om hendelser og fenomener. Vi benytter språket og samtale som metode for positiv endring og utvikling. Språket tydeliggjør våre holdninger, vurderinger og verdier. Videre bruker vi språket til å forsterke *Petters* mestringsopplevelser. Vi ønsker gjennom samtale å bidra til at *Petter* og hans familie finner sine egne ressurser og løsninger, ser muligheter og får større kontroll over eget liv. Det er også sentralt å hjelpe *Petter*, og kartlegge hvilke ressurser i sitt nettverk han ønsker å støtte seg på i sin videre utvikling. Parallelt ønsker vi i vårt familiearbeid å støtte opp om de ressurser som finnes i *Petters* nettverk, samt å tilrettelegge for positivt samvær på andre arenaer enn i institusjonen.

Institusjonene har egne rutiner for å påse at det er kontakt mellom fylkeskommune og plasserende kommune ved inntak, og for skoleoppmøte og oppfølging av rettigheter underveis.

Når det kommer til utvikling av sosial kompetanse tror vi det er lettere å lære nye ferdigheter enn å avlære lite hensiktsmessig atferd. Det å skape arenaer hvor *Petter* får nye erfaringer i det å mestre og å tro på seg selv er derfor viktig. *Petter* må i den forbindelse få anledning til å møte andre mennesker i ulike situasjoner og aktiviteter. Vi har et bevisst forhold til at aktiviteter bidrar til å skape en følelse av fellesskap og tilhørighet. Aktivitet er viktig for den fysiske og den psykiske helsen, for opplevelser, utvikling av sosial kompetanse, for rekreasjon, lek og relasjonsbygging. Aktivitetsbegrepet forstås i vid forstand og rommer alt fra deltagelse på hverdagslige aktiviteter til overnattingsturer og sosialt engasjement. *Petter* skal informeres om aktivitetstilbudene i lokalmiljøet og det skal tilrettelegges for deltagelse.

For å sikre at han er forberedt og har mulighet til å mestre situasjonene han kommer opp i bruker vi tid på å forberede han på ulike situasjoner. Vi forsøker å gjøre situasjonene så forutsigbare som mulig og hjelper *Petter* med å se hvilke valg og alternativer han har. I samtaler trekker ansatte ofte inn verden utenfor for å sette ting i et større perspektiv. Ansatte tar ansvar for å skape bevegelse i samtaler ved å trekke inn tidsbegreper som fortid, nåtid og fremtid, eller ved å la *Petter* gjette hva andre tenker og tror. Dette åpner for å se alternativer, muligheter og nye mål.

Petter skal på lik linje med andre barn og unge kunne ha besøk og tilbringe tid med venner utenfor institusjonen. Det skal være hyggelig for utenforstående å besøke han, og venner skal kunne inviteres på aktiviteter, bursdager, ferieturer og lignende når dette er hensiktsmessig.

DEN ÅNDELIGE DIMENSJONEN

Vi legger til grunn at *Petter* har et behov for å oppleve livet og tilværelsen som meningsfull. Vi har fokus på helsefremmende aktiviteter som friluftsliv, naturopplevelser, kontakt med dyr og planter, kultur og fysisk aktivitet. Miljøterapeutene skal invitere til refleksjon rundt følelser, tanker og fenomener, og opptre lyttende og nysgjerrig til *Petters* opplevelser.

Ansatte ved våre institusjoner skal bidra til at vi har et godt samarbeidsforhold til alle som har en rolle i *Petters* liv. I familie- og nettverksarbeidet legges det vekt på å hjelpe *Petter* i refleksjon og forståelse av sin egen rolle i den sosiale sammenheng. Vi tror det er viktig både for hans følelse av tilhørighet og egen identitet, at de relasjonene han står i styrkes og/eller avklares. Vi benytter blant annet genogram og nettverkskart i dette arbeidet.

Religion og deltagelse i religiøse ritualer og aktiviteter er et personlig valg og skal respekteres. Når det kommer til hvilke aktiviteter *Petter* kan delta på og hvilken mat han kan spise skal det tas hensyn til religion, kultur og tradisjoner. *Petter* kan også velge alternativ kost av ideelle årsaker.

FOSTERHJEM

HVEM KAN BO I FOSTERHJEM?

Barn og ungdom som skal bo i fosterhjem for kortere eller lengre perioder har ulike behov. Noen behov vet vi om før de flytter. De fleste barn, også de som bor hjemme hos sine foreldre, krever ulik grad av hjelp i løpet av sin barndom og oppvekst.

Petter kan være aktuell for å bo i et fosterhjem i en kortere eller lengre periode. Det kan være at *Petter* har vært utsatt for omsorgssvikt, har ulike psykiske, emosjonelle eller sosiale problemer, tilknytningsforstyrrelser, utviklingstraumer eller fysiske eller psykiske utviklingshemninger for å nevne noe. *Petters* utfordringer blir vurdert ut ifra hans spesielle behov og muligheten for en god match med et egnet fosterhjem. Flytting til et fosterhjem kan skje via flytting fra våre egne institusjoner eller direkte fra erfaring vet vi at problematikk kan endre seg i løpet av *Petters* utvikling. Ved tyngre problematikk, ønsker vi i samarbeid med fosterhjemmet og instansen som plasserer *Petter* å finne løsninger for å unngå flytting. Faktorer som da skal diskuteres er blant annet: økonomi, avlastning, ytterligere forsterkning og veiledning. Vi vil strekke oss langt for å ivareta *Petter* og fosterforeldrene for å forebygge brudd og uønsket flytting.

HVEM KAN VÆRE FOSTERHJEM FOR FRELSESARMEEN?

For å være fosterhjem for Frelsesarmeen må man ha en stabil livssituasjon og alminnelig god helse. Fosterhjemmet må ha overskudd til å gi *Petter* et trygt og godt hjem. Ha en forutsigbar og trygg

økonomi, en stabil bosituasjon, et sosialt nettverk rundt seg som familie, ha en «robusthet» som familie og gjerne ha «det lille ekstra». Vi har rekruttert fosterfamilier som består av to voksne med og uten barn og fosterfamilier som består av en voksen med eller uten barn. Vi har et ønske om å rekruttere fosterforeldre med et mangfold, med tanke på familiestrukturer, etnisitet og bakgrunn, for å kunne imøtekomme de ulike behov hos barna som trenger et fosterhjem. Det er ikke noe krav om at du må være kristen for å være fosterhjem for Frelsesarmeen, men en må kunne jobbe i tråd med Frelsesarmeens kristne verdier og forholde seg lojal til disse.

OPPLÆRING AV VÅRE FOSTERFORELDRE:

Frelsesarmeens barne- og familievern er opptatt av at alle våre fosterhjem skal ha fått god opplæring i forkant av plassering. Denne opplæringen skal være enten i form av PRIDE-kurs, hjemmeutredning av allerede PRIDE-hjem eller hjemmeutredning som alternativ til PRIDE-kurs. I tillegg til grunnopplæringen vil våre fosterhjem bli kartlagt spesielt for å matches opp mot barn i vår målgruppe. Dette kan inkludere fokus på bl.a. tilknytningsstil, sensitivitetstyper, dybdeintervju, egenrefleksjon, triggere og liknende som kan ha betydning for hvordan man håndterer *Petters* ulike smerteuttrykk. Vi vil ha fokus på at våre fosterhjem skal ha en naturlig tilnærming til traumesensitiv omsorg og vi tilbyr dette som grunnkurs.

Vi bistår våre fosterforeldre med kompetanseheving tilpasset *Petters* ulike behov og uttrykk. I den forbindelse arrangerer vi faste fagdager gjennom året med nøye utvalgte temaer. Koordinatorene bistår også med sin faglige differensierte kompetanse og tilbyr dette til familier etter behov. Dette kan være alt fra PMTO, familierapi, Cos, Trygg Base, Marte Meo, selvsikring, reguleringsvansker osv. og alt etter hva som vil være behovet i den enkelte familie. Formålet vil være å gi fosterhjemmet de beste forutsetninger for å gi god omsorg til *Petter*, i tråd med god kunnskap om barns utvikling, tilknytning og traumesensitiv omsorg. Vi er også positive til og kan legge til rette for at fosterforeldre kan ta egne relevante kurs og videreutdanning.

OPPFØLGING AV PETTER OG FOSTERHJEMMET OG SAMARBEID MED NETTVERKET

Rundt *Petter* er det mange personer, både innen biologisk familie, fosterfamilie, opprinnelses- og nåværende nettverk, skole og ulike hjelpeinstanser. Det er viktig at alle rundt *Petter* kan samarbeide på en positiv og hensiktsmessig måte etter hans og fosterhjemmets behov. Vi jobber for et godt samarbeidsklima med avklarte roller og forventninger, en tydelig arbeidsfordeling og en løsningsfokusert tilnærming. Fosterhjemskoordinator er pådriver for at alle formelle krav rundt en fosterhjems plassering for *Petter* er ivarettatt.

Fosterhjemskoordinator har ansvaret for samhandlingen rundt *Petter* og fosterhjemmet. Vi vurderer at dette er viktig for at fosterhjemmet skal kunne ha full fokus på sin oppgave som primæromsorgsperson og ikke bruke unødvendige ressurser på utenforliggende oppgaver.

Oppfølging og samarbeid med fosterhjemmet til *Petter* er koordinators primæroppgave. Det innebærer tett oppfølging og veiledning i hjemmet og på telefon ved behov, i tillegg til akuttberedskap dersom det oppstår behov for det.

ETTERVERN

Ettervern er viktig for *Petter* som har vært i fosterhjem og institusjoner. Det er ikke å forvente at ungdom som har vært under barnevernet skal klare seg selv når ungdom som har bodd hjemme hos foreldre ikke klarer seg selv. Unge voksne i dag trenger en los i livet – ganske lenge. Ungdom kan be om ettervern, som kan være penger, hjelp til hybel osv, men de aller fleste synes det er vanskelig å definere hva de trenger hjelp til. Det er vanskelig å orientere seg i systemet. Det er ikke mange mennesker som klarer å definere sine behov, i hvert fall ikke til fremmede saksbehandlere. Det bør være skole, jobb og

hverdagsaktivitet som er fokuset for de unge – så vil vi forsøke å lage en sømløs tilpasning av alle goder som finnes i ulike system. Før *Petter* flytter ut jobber vi for et godt planlagt og avtalt ettervern. Alle systemer som barnevern, Nav og helsetjenester må på banen. Vi skal være koordinator for arbeidet. Det er vanskelig for en ungdom å sitte med lua i handa og høre på hva som ikke er mulig. Det er derfor mange tar beslutningen om å klare seg selv. Og det kan gå bra. Men de alle fleste unge, i eller utenfor barnevernet, har behov for en los på veien inn i voksenlivet. Noen de kan ringe til når hybelen ser helt bombet ut, eller det ikke er penger igjen til mat eller busskort. Alle har vi også behov for at noen husker bursdagen vår eller som sender en melding og ønsker oss lykke til hos tannlegen (når vi egentlig har glemte at vi skulle dit). Frelsesarmeen krever, på vegne av ungdommen, at det skal tilbys ettervern – ungdommen selv må bevise at de ikke trenger hjelp. Og har en ungdom takket nei til ettervern så er det lov å ombestemme seg. Ring eller send ei melding og gi beskjed om at nå må noen komme å hjelpe til. Dette mener vi må være en person som er kjent for *Petter*. En person som kjenner til ungdommen og systemet. Ettervern er satt i system i våre rutiner.

DET FOREBYGGENDE ARBEIDET

Forebyggende arbeid:

- Sammen Nettverkssenteret
- Prosjekt Familiebosatt

HOME-START

Home-Start, familiekontakten er etablert i flere bydeler og byer i Norge. HSF er et familiestøtteprogram for *Petters* familie, hvor målsettingen er å fjerne, redusere og forhindre stress. Familiene tar enten kontakt selv eller blir henvist fra offentlige instanser i kommunen (f.eks. helsestasjon, barnevernet eller barnehagene). *Petters* familie definerer selv hva de trenger hjelp og støtte til, og har dermed selv definisjonsmakten. Tilbudet er gratis for familien og hjelpen blir gitt av frivillige medarbeidere som vi kaller familiekontakter. Arena for kontakten er i familiens eget hjem. Familiekontaktene arbeider målrettet med å framheve de positive ressursene hos foreldrene, gi dem tilbakemeldinger og trygge dem på foreldrerollen, i tråd med Frelsesarmeens ressurs- og mestringsperspektiv. Familiekontaktene gjennomfører et omfattende forberedelseskurs, og får oppfølging og veiledning av koordinator. HSF-arbeidet ledes av en koordinator. Familiekontaktene kan sammen med koordinator være med på å skape varige og positive endringer, og muligheter for vekst for *Petter* og hans familie.

NETTVERKSBYGGENDE AKTIVITETER

Mentor er en inkluderingsarena for ungdom 13–18 år som driftes av voksne og ungdom. Her vil de få råd og veiledning som ungdom kan ha behov for, mat og treffe andre ungdommer i trygge omgivelser. Vi vet i dag mye om viktigheten av forebyggende arbeid og tidlig intervensjon for å kunne skape endring. Home-Start Familiekontakten (HSF) er Frelsesarmeens konsept for helsefremmende og forebyggende arbeid til sårbare småbarnsfamilier. Konseptet eies av Bufdir, og kommer opprinnelig fra Storbritannia. Konseptet er i tråd med Frelsesarmeens barne- og familieverns tanke om hvordan vi best mulig kan jobbe forebyggende og styrke familier vi kommer i kontakt med. Frelsesarmeens barne- og familievern tilbyr ikke bare støtte i hjemmet, men også tilbud om nettverksbyggende aktiviteter i godt samarbeid med Frelsesarmeens korps (menigheter) i lokalsamfunnet. Det er mange årsaker til at familier ønsker å ta imot hjelp og støtte fra HSF. En fellesnevner for familiene er at de har lite sosialt nettverk. Frelsesarmeens barne- og familievern ønsker å styrke nettverket til *Petter* og familien hans ved å tilby nettverksbyggende aktiviteter for alle familiemedlemmene.

PETTER FÅR SISTE ORDET

Hvis vi spør *Petter* etter å ha bodd på en av våre institusjoner eller vært i våre tiltak, og han har fått lese hva vi har skrevet i dette fagsynet: Passer kart og terreng? Gjør vi det vi sier, og er vi det vi står for? Først når *Petter* og familien hans svarer JA på dette, kan vi si at det gir mening å ha et fagsyn og vi kan fortsette med det vi gjør og tror på til det beste for *Petter* og familien.

Etter ei tid håper vi at de nye erfaringene kan føre til at han kan gå videre i livet uten oss hjelpere.

KILDER OG LITTERATUR

- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium, Den salutogene modell*. Gyldendal akademisk.
- Bath, H. I. (2008). Calming together: The pathway to selfcontrol. Reclaiming Children and youth. *Journal of Strengthbased Interventions*, v16, n4.
- Bateson, G. (2000). Steps to an Ecology of Mind. University of Chicago Press.
- Berg, Kim Imsoo og Peter De Jong (2005) *Løsningskapende samtaler*. Gyldendal
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parentchild attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Havard University Press.
- Fonagy, P. (2004). *Affect Regulation, Mentalization and the Development of the Self*. Karnac Books.
- Grøholt, B. og Sommerschild, H. (1998). *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre*. Universitetsforlaget.
- Hart, S. og R. Schwartz. (2009) *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Gyldendal
- Larsen, E. (2015). *Miljøterapi med barn og unge*. Universitetsforlaget.
- NOVA Notat 5/10. (2010). *Suppe, såpe og frelse som en del av det miljøterapeutiske arbeidet. En studie av Frelsesarmeens barneverninstitusjoner*.
- Perry, B. D. (2009). *Examining child maltreatment through a neurodevelopmental lens: clinical application of the Neurosequential Model of Therapeutics*. Journal of Loss Trauma 14. Child Trauma academy
- Frelsesarmeen (2016). *Verdiboka*. Oslo: Frelsesarmeens territoriale hovedkvarter

*Frelsesarmeens
barne- og familievern*